

Poštnina plačana v gotovini.

MESEČNIK ZA KMETSKO PROSVETO

XII.

MAREC 1935

3.

GRUDA

MESEČNIK ZA KMETSKO PROSVETO

Izhaja vsakega 20. v mesecu. — Celoletna naročnina Din 30.—.

Posamezna številka stane Din 3.—

Urejuje: Dolfe Schauer

Uredništvo ne vrača nenaročenih rokopisov. Prispevki, recenzijski izvodi in dopisi naj se pošiljajo na naslov urednika, Ljubljana, Pražakova 11/III.

Upravništvo: Kolodvorska ul. 7.

Izdaja: Kmetijska tiskovna zadruga v Ljubljani, r. z. z o. z. (Stanko Tomšič)

Glasilo Zveze kmetiskih fantov in deklet v Ljubljani.

Tiska „Tiskarna Slatnar“, družba z o. z. (Vodnik in Knez) v Kamniku.

VSEBINA:

Venceslav Winkler: Potoška mladost. — Gorotanec: Izlet na našo severno narodno mejo. — Ivan Albreht: Mati premišljuje. — Ing. I. Zaplotnik: Zatiranje rastlinskih škodljivcev. — Ivan Albreht: V predmestju. — France Gerželj: Preveč snega in premalo. — Iz Zveze. — Kotiček za dekleta. — Ali veš? — Zapiski. — Uganke. — Listnica uredništva.

Nujno potrebujemo 1., 2. in 3. lanskoletno številko „Grude“. Kdor bi hotel odstopiti te številke, naj jih blagovoli poslati upravi z navedbo, koliko zahteva zanje.

Uprava.

PUCH kolesa

so že preko 35 let preizkušeni izdelki. — **Odlikujejo** se po kvaliteti, močni in zanesljivi konstrukciji, imajo miren in lahek tek. Pravkar došle nove - **kromirane** - modele dobite tudi na ugodna mesečna odplačila.

IGN. VOK, Ljubljana

Tavčarjeva ul. 7.

Podružnice: Kranj, Novo mesto, Celje, Miklošičeva 7.

M E S E Č N I K   Z A   K M E T S K O   P R O S V E T O

3.

MAREC 1935

XII.

Potoška mladost

Venceslav Winkler

Povest

Andrej je govoril s stisnjenimi zobmi nekaj čisto vsakdanjega. Vmes so se mu pletle težke misli. Seveda, Pepe je bogat, edinec starega Klavžarja. Močan grunt, včasih je bila pri njem tudi gostilna. Pepe je edinec. Pa on? Ni se smel spomniti. Streslo ga je, da je nehal misliti na vse...

Marička se je obrnila med hiše in rekla pri slovesu:

»Moj Bog, kakšni ste!«

Andrej je videl solze v njenih očeh, za hip se je nekaj omehčalo v njegovih srcih, a spomnil se je na preteklo nedeljo, kri mu je šinila v glavo in trdo je odgovoril:

»Prav treba ti je vprašati!« ...

Osupla ga je pogledala, nato se je zasukala in odhitela. Ko je prišla domov, je padla na posteljo in obliše so jo solze. Ječala je in se ni mogla potožiti...

* * *

Stari Martin je prirobantil domov in razsajal po hiši, da po njegovem ne bo nihče razmetaval polen. Marička ga je začudeno gledala, oče jo je pa prijel:

»Kaj imaš z Gantarjevim?«

»Nič!« se je streslo dekle. »Kaj pa je?«

»Še enkrat naj pride pod okno. Vražji fantalini!«

In drvel je iz hiše ter razsajal po hlevu...

Andrej se je začudil, ko ga je Martin ustavil na cesti in ga začel oštevati.

»Pa zakaj?« se je branil. »Kaj sem vam pa v napotje?«

»Ti, ti!« je pričel starec. »Vsi ste enaki. Na moje se hodite pretepat. Še enkrat pridi pod okno. Streljal bom. Puško bom vzel, čakaj!«

»Tiho bodite, oče! Bog ve, kaj so vam natvezli!«

Martin je še kričal. Andreju je postalo nerodno, ker so nekod že stali ljudje na pragu. Pustil je starca in šel svojo pot. Neka prešernost ga je obšla, pomel si je roke in si dejal:

»Pa začnimo!«

* * *

Janko Kotlar je nosil v sebi lepo misel, skrbno jo je prikrival, kakor bi se bal, da mu jo umažejo. Ko pa ni mogel več vzdržati, jo je zaupal Maticu.

Veseli fant se je zresnil. Majhne oči so se mu razširile, naslonil se je na plot in dejal čez čas:

»Društvo? Čemu nam bo društvo?«

Janku je bilo nerodno. Položil mu je na rame težko roko in mu namignil, naj gre z njim. Zavila sta čez most, molče prebredla polje in stopila v breg. Pod gozdom sta sedla in Janko je prižgal cigareto. Matic je nestrpno mencal ter ga priganjal:

»No, kaj?«

»Vidiš, treba je začeti,« je razložil kovač. »Dolgo že premišljujem. Zdaj, ko sem videl to poljansko Slogo, me je pa razjezilo. Kmetско društvo, fant, kmetско društvo, le pomisli!«

»Vraga!« je res pomislil Matic. Nič ni mogel reči, toda podzavestno je rastel v njem upor proti vsemu novemu.

»Prav nič nam ni potrebno. Čemu neki? Same komedije! To si lahko privošči jo Poljanci, ne pri nas v Potoku. Tam so gospodje, pokažejo jim, kako je prav, ne pa mi. Kdo pa je pri nas za pisanje? Mogoče ti, ne?«

»Vraga! Kaj nas bodo zmeraj gospodje vodili?« je skočil kovač pokoncu. »Kaj se ti ne smeš oglasiti?«

»Le daj se! Dobiš jih po ustih, da boš vedel, kdaj si se oglasil. Vsi se nam bodo smejali.«

Tudi Matic je vstal in napotila sta se ob gozdu čez hrib. Nekje prav daleč na severu so se bleščale planine, bliže so zeleneli gozdovi. V zraku je bilo še nekaj hladnega, zato sta tiščala roke v žepih in premišljevala vsak svoje. Matic je ugovarjal iz nagajivosti, a je prav za prav že soglašal. Nekaj velikega je rastle pred njim. Ni si znal še razložiti, kaj je to prav za prav, a čutil je, da je nekaj takega, kar ga ne more prevariti. Kovač je bil jezen. Iskal je novih besed, da bi potlačil tovariša, a jih ni našel. Pokesal se je, da je narobe začel.

»Kaj molčiš?« ga je sunil Matic.

»Moram. Saj vsi molčimo. Ne daste človeku, da bi zinil besedo. Dajte, pokleknite pa molite, ko pridejo spet v vas. Le dajte! Meni že vse preseda!« Matic je molčal.

»Treba je premisliti!« je rekel...

Ko sta šla mimo Kotlarjevih, ga je povabil Janko v izbo. Iz skrinje je izvlekel zeleno knjižico in mu jo izročil.

»To preberi!« je dejal. »Boš videl, če je kaj vredno!«

Matic je bral ves večer in še drug dan, da se je oče čudil in ga podil na delo. Fantu so čudno sevale oči, nič več ni žvižgal, le zdaj pa zdaj se je ustavil pri delu, se popraskal za ušesi in zamrmral:

»Preklicana stvar! Mora iti!«...

III.

V mraku so se srečali vsi trije.

»Dober večer!« je rekel Andrej in pobledel.

»Bog daj!« je prikimal Pepe. »Za dež se pripravljaj.«

»Nocoj ga še ne bo...« je mislil Andrej in gledal Maričko.

Dekle je molčalo.

Od Lisca so se vlačile težke megle, dotikale se skoraj potoških hiš in se gnetle v polje. Andrej je videl dekletove oči, sijale so v zadregi in nehote je pomislil, ali bi ne bilo najboljšje, če bi kar stopil svojo pot.

»Pa kaj sta se domenila?« je vprašal kar tjavendan.

Pepe se je prestopil in mirno povedal:

»V semenj pojdeva. V soboto zjutraj.«

»V semenj!« je ponovila Marička.

»Res?« je zategnil Andrej. Obrnil se je in se zagledal v trop vran, ki so plahutale nad hišami. Streslo ga je prav do dna, a ni hotel pokazati tega, odkimal je in previdno omenil:

»Pot ne bo kaj prida. Razen, če pojdeta z vozom.«

»Z vozom!« je potrdil Pepe. »Kobilico vprežem. Boš videla, Marička, kako bo šlo. Da, konjiček nekaj zaleže.«

»Blagor mu, kdor ga ima,« je zamolklo dejal Andrej. »To je pač od ljudi odvisno. Nekateri bi ne orali s konjem za vse na svetu ne. To je od navade.«

»Meni se pa zdi, da je treba hiteti. Zdaj je že tak čas, da vse hiti, zakaj bi še kmet ne,« je razkladal Pepe.

»Saj boš ti tudi kupil konjiča, ne?« se je obrnila Marička k Andreju.

»Gotovo ga bo,« se je smejal Pepe. »Oče bo izpregel, komaj, da še stoji na nogah, Andrej bo prijel za vajeti in pognal, da bo vse pokalo...«

Andrej se je obrnil popolnoma proč, da bi ne videla njegovega zardelega obraza. Pepetov smeh ga je rezal in budil v njem vse skrite bolečine. Vsi so vedeli, da Gantarjev grunt komaj še stoji, da je treba le majhnega viharja in se vse zruši. In zdaj mu zasmehljivo oponašata vajeti in konjička. Stisnil je zobe in povedal skoraj polglasno:

»Seveda bom kupil konjička, še enega več kot drugi, a zdaj še ne, zdaj imam druge skrbi. Pa se nikogar ne bojim. In ko bom prijel vajeti v roko, bo res pokalo, a ne pri nas, temveč nekje drugod. Saj je že čas...«

»Kdo pa je mislil tako!« je vzkliknila Marička.

»Le dobro se imejte v soboto!« je skomignil fant in odšel. Zazdelo se mu je, da čuje za seboj pritajen smeh. Obrnil bi se in rekel katero, a se je vzdržal. Naj delata, kar hočeta. Zdaj je pač vsega konec.

Toda čim bolj si je dopovedoval, da ga vse skupaj nič ne briga, tem bolj je rasla v njem neka tegoba, kot da se je zgodilo nekaj velikega, kar mu bo dolgo v napotje. Ni hotel iti za hišami. Stopal je po sredi vasi in začel polglasno žvižgati, da bi prikril neugodje. Pred Pankračevo krčmo je stal gospodar. Ko ga je ugledal, je že odprl usta, da bi pozdravil. V zadnjem hipu se je premislil, se hitro obrnil in izginil v vežo.

»Vsi so enaki!« je presodil Andrej. »Nekaj jih peče. Radi bi ugriznili, a so izgubili zobe.«

Potem se je potopil v čisto vsakdanje misli o delu in pozabil na Pepeta in Maričko. In kakor zmeraj, so se gnetle vse misli v eno samo željo:

»Ko bi dolga ne bilo, bi bil raj na zemlji!« ...

Veter je gnal oblake od Lisca in obljubljal dež.

Fant je strmel čez polje in odkimaval z glavo.

»Nekaj je narobe na tem svetu,« je vzdihnil in stopil v hišo. Zunaj je začelo rositi, neslišno je pršelo izpod neba in mehčalo tla...

* * *

Boštjančič je kupoval seno.

»Zdaj na pomlad?« so se čudili ljudje.

»Kupčija se mu obeta!« je dejal kovač Janko.

»Zdaj ne prodamo!« so trdovratno vztrajali Potočani.

»Še radi!« jim je zažugal in se umeknil za nekaj dni.

Nato so prišli opomini, temu za tristo, onemu za štiristo dinarjev. Možje so planili nad žene, kaj so toliko zapravile v trgovini. Jok in kletev sta se mešala, a pisanje se ni izpremenilo. Zadnji bankovci so se pokazali iz skritih predalov, a ni zadostovalo.

»Pritožiti bi se morali!« so kričali nekateri.

»Kam?« jih je dražil kovač. »Čemu hodite na Poljano? Seveda, gosposko blago hoče gosposko ceno. Dekleta v klobukih, ho, kdaj se je še kaj takega videlo!«

Razjarjeni gospodarji so razmetavali obleko po omarah, ženske so kričale, kovač je pa hodil od hiše do hiše in se smejal.

Potem se je spet prikazal Boštjančič.

»No, ali bo kaj kupčije?«

Pisano so ga pogledali.

Prvi je prikimal stari Ožbolt. Previdno je vprašal:

»Po osemindvajset!« je jeknil Boštjančič z vozička.

Starec je otresel pipo in odkimal.

»Nak! Naj segnije. To je zastonj!«

Odšel je proti hlevu, toda se je kmalu vrnil in obstal sredi dvorišča ter ogledoval češplje, ki so rasle ob zidu. Boštjančič je priganjal in zvišal ceno na trideset par. Ožbolt je še zmeraj odkimaval. Trgovec se je ujezil. Skočil je na voziček in pognal konja.

»Čakaj, duša!« je siknil.

Spogledala sta se, starec je široko odprl oči in se stresel.

»Prodaj!« je kriknil.

»No, prav!« je srdito končal Boštjančič in skočil z voza.

Upognjen in truden ga je peljal Ožbolt k hlevu...

Potem so se uklonili še drugi.

»Boljše nekaj kot nič,« so rekli.

»Pet par prevoz, prodal bo po sedemdeset, pri naših desetih tisočih bo zaslužil mimogrede tri jurje,« je razkladal kovač.

»Pa nam pomagaj!« je zakričal eden izmed ljudi.

Janko je skomignil z rameni, obrnil se in šel svojo pot.

Matic je prebral knjigo in hodil po vasi kot poprej. Prečudno veselo je žvižgal, kakor bi se vsemu smejal. Knjige ni vrnil kovaču, zašla je še v druge roke.

Prišla je pomlad z delom. Ljudje so prežali na sonce in šteli jasne ure. Zlovoljni so legali spat in vstajali s kletvijo. Prišle so položnice za davke. S porogljivim nasmehom so jih odkladali. Eksekutor! so zaklicali nekega jutra. Pripeljal se je s kolesom, kakor v zadregi se je opravičeval in opravljal svoje delo. Malomarno so ga poslušali, in odgovarjali vsakdanje, kakor da to mora biti. Nekaj jih je šlo k županu.

»Napaka, pravite?« je rekel Čiček in pogledal položnice. »Tu ni nobene napake, kvečjemu ta, da ni denarja. Preskrbite si denar!«

Vrnili so se molče, šele sredi polja so začeli preklinjati gospodo, ki drži skupaj in tlači reveža.

Kovač je pa nosil od hiše do hiše knjige in ponujal:

»Berite!«

»Beži z gnojem!« so kričali nadenj.

Ni se dal odgnati, ponujal je fantom.

Potem so brali na vseh koncih.

Fant je prižgal svečo in se skril na skedenj. V hladni noči so mu škleptali zobje, a je tiščal glavo v zeleno knjižico, dokler je ni prebral do konca. Ponekod so jo brala dekleta. Stari Ožbolt je poiskal naočnike, prižgal zvečer luč in se stisnil k peči. Zunaj je deževalo; mislil je, da ga bo enakomerno šušljanje dežja uspavalo, da mu bodo črke plesale pred očmi. Prebral je nekaj strani, potem je pozabil na luč in na dež in hlatal po novih mislih in oči so se mu bleščale.

Tudi Pankracu so prinesli knjižico. Prelistal jo je in se razhudil, kdo to trosi med ljudi.

»To so nevarne knjige. Prepovedane so,« je dejal pivcem ter jo vrgel na ogenj. Pivci so molčali, potem je dejal eden:

»Kaj pa je takega v njej?«

»Hujskajo,« je razkladal Pankrac. »Pravijo, da bi se moralo nekaj izpremeniti. Lepo vas prosim, kaj se sme kar tako govoriti in razkladati take stvari.«

Pivci so molčali, le tisti, ki je prej vprašal, je opomnil:

»Nekaj bi se res moralo izpremeniti, saj tako se ne da več živeti. Mogoče se tebi to ne zdi tako, Pankrac...«

»Ti si tudi bral to knjižico, ne?«

»Kaj je to greh? Kovač ti jih naloži nič koliko.«

»Kovač?« so se zaiskrile krčmarjeve oči.

»Pustimo to!« se je oglasil drugi. Pankrac je rad spregovoril o drugih stvareh. Razlagal je na široko, kako je na svetu vse prav in modro urejeno, le nekaj se je ustavilo, a če se prav premisli, ne more biti kaj hudega, kmalu bo spet vse v teku. Možje so prikimavali in mislili svoje.

Eksekutor je zdrazil nezadovoljneže. Posedali so pred Pajkom in kleli. Ko se je pripeljal v vas župan, so vstali in se mu odkrili, le Pajk je obsedel, kakor bi nikogar ne videl. Župan je zavil k Pankracu. Možje so zinili še nekaj grenkih, nato so se razgubili vsak na svojo stran.

»Taki smo!« je vzdihnil Pajk...

Res je bilo nemogoče, da bi vsi mislili eno. Zdelo se jim je, da je že od nekdaj tako, da morajo biti tihi, ponižni, kadar pride kdo s Poljane. Mladi so trdovratno obdržali klobuke na glavah, kadar se je peljal župnik skozi vas, če jih je pa nagovoril, so se nasmehnili in sami niso vedeli, kdaj so se odkrili. Radi bi pokazali vsakomur, svojo moč, svoj ponos, a so zmeraj omagali. Če je kovač nasvetoval, naj popravijo most, so neverno odkimali, češ, kaj nas bo učil tak človek. Ko jim je ukazal župan, so odšli brez godrnjanja na tlako. Dve, tri skupine so se zbirale na vasi: Pankrac je lovil svoje dolžnike. Poseдали so pri njem, poslušali ga in mu pritrjevali. Ko so ga zapustili, so vsak zase kleli in škripali z zobmi. Pajk je iskal gospodarje, posedali so pri njem in kupčevali. Sami gruntarji. Kar je bilo kočarjev so lazili okoli kovača. Bilo jih je največ in potegnili so za seboj večino fantov.

»Vso mladino nam bo pokvaril!« je tožil Pankrac.

Niso ga razumeli. Vedeli so le, da je krčmarjevo vino kislo in drago.

»Pijmo!« so se tolažili.

Nekje blizu kovačije je vsak večer odmevala fantovska pesem...

* * *

Lovre Gorjan je prišel domov in vrgel sedemnajstletnemu Tinetu zeleno knjižico.

»Na, boš bral! Kaj bi lazil po vasi!«

Fant je ujel knjigo in se namrdnil. Leno se je odvrlel za peč in jo odprl. Zehal je in iskal, kaj je neki takega v njej. Potem ga je nekaj besed premočilo in zagledal se je vanjo...

Prinesli so večerjo in poklicali fanta. Ni se oglasil. Lovre se je ujezil, iztrgal mu knjigo in jo spravil v žep. Po večerji so se spravili vsak v svoj kot. Tine je spet zlezal k luči in željno pogledoval za očetom.

»Glasno beri, da bomo vsi slišali!«

Fant je hlastno segel po knjigi in se zatopil vanjo.

»Daj no! Beri glasno!«

(Nadaljevanje prihodnjič)

Izlet na našo severno narodno mejo

OD SV. HELENE DO GOSPOSVETE

Gorotanec

Bivši avstrijski kancelar Seipel je nekoč rekel, da gredo meje, ki so jih potegnile pariške mirovne pogodbe, Nemčiji in Avstriji skozi živo meso nemškega naroda. In vendar, ali niso Nemci v splošnem izgubili le ozemlje, ki ni bilo njihovo? Kaj pa bomo rekli mi, ubogi Slovenci, če pogledamo meje, ki v resnici sekajo živo meso našega narodnega telesa. Ali nas ne zaboli srce, če pomislimo, kako je razkosano naše narodno telo?

Napravimo izlet na našo severno narodno mejo na Koroškem. Obiščimo odsekani ud našega narodnega organizma severno od Karavank. 15 let je že poteklo, odkar so jugoslovanske čete taborile ob naši severni narodni meji na Koroškem. Od 6. junija do 31. julija leta 1919 je bil Celovec zaseden po Jugoslovanih, in v tem času so stražili jugoslovanski vojaki na vrhu Sv. Helene ali Magdalenske gore in na Gosposvetskem polju. Sveta Helena je severna stražarica slovenske zemlje na Koroškem. Lepo je ozemlje, ki se razprostira med Karavankami in Sveto Heleno, slovenska zemlja je to, ki je, žal, ostala pod tujčevo oblastjo. Ta zemlja glasno priča, da se narod s svojo zemljo ne sme igrati. In mi smo se z našo zemljo, severno od Karavank, po razsulu l. 1918 dobesedno igrali. Tako ne postopa zrel narod v usodnih dneh. Zrel in kulturni narod brani in čuva svojo zemljo in zastavi vse sile, da reši svoje rojake izpod tujčevega jarma. Težko nam je pri srcu, ko gledamo, kako razsekana je naša zemlja — in ne brez naše krivde. —

Lep je razgled z gore sv. Helene. Celovške šole in številni drugi izletniki prirejajo izlete na Sv. Heleno. Gora je sicer samo 1058 m visoka ter se dviga samo 448 m nad Otmanjami, ki leže na južnem znožju Sv. Helene, vendar se nudi z gore prav veličasten razgled proti severu, jugu in zapadu. Dežela, severno od Magdalenske gore, je že nemška, živi sicer še nekaj Slovencev ob severnem znožju gore, a to so že nemški kraji. A dežela, južno od Svete Helene, je slovenska, slovenska je lepa in rodovitna Celovška ravnina, ki se razprostira od Svete Helene do Osojnice. Res nam to ravnino hočejo potujčiti: šole na tej ravnini so že popolnoma nemške, v katerih se slovenski otrok niti latinskih črk ne nauči, in iz večine cerkva na tej lepi ravnini so po l. 1920 iztrebili slovenski jezik — a kljub vsemu je ta ravnina danes še slovenska, in če ima naš narod kaj poguma in močnatosti v sebi, ne bo pustil, da nam tujec potujči to lepo našo zemljo! »Was deutsch ist, muss deutsch bleiben« — kar je nemško, mora ostati nemško, je rekel neki vodilen Nemec v Berlinu, in prav ima, a isto pravimo mi: Kar je slovensko, mora ostati slovensko! Svoje zemlje si ne pustimo potujčiti! In dolžnost celega naroda je, da pazi na to, da nam tujci ne potujčijo naše zemlje!

Vrhu Svete Helene stoji cerkev sv. Helene kraljice, poleg cerkve pa je gostilna »Skorianz«. Seveda to ni nič drugega kakor slovenski: Škrjanc. Pravijo, da je tam, kjer zdaj stoji cerkev, nekoč stal poganski tempel. Ob zahodnem znožju gore na Gosposvetskem polju je stalo keltsko in pozneje rimsko mesto Virunum. To mesto je bilo pokončano za časa preseljevanja narodov.

Cerkve sv. Helene je podružnica župnije Otmanje. Župnija Otmanje se razprostira deloma po južnem pobočju Svete Helene, deloma pa po ravnini ob južnem znožju gore. Župnija se je tekom zadnjih desetletij zelo ponemčila. Vendar tudi na južnem pobočju Sv. Helene še ni zamrl slovenski glas,

čeprav je zdaj ne samo v dvorazredni šoli, marveč tudi v cerkvi na Otmanjah vse nemško; po razsulu pa pastirujejo župnijo trdi Nemci. Gorje, Loče, Groblje, te vasi se razprostirajo po južnem pobočju Sv. Helene. Ta del župnije je najbolj ponemčen. Ko sem šel z gore na Otmanje, sem nagovarjal ljudi v slovenskem jeziku. Prvo sem srečal mlado dekle. Ta mi na slovensko besedo ni dala odgovora. Potem sem nagovoril kmetico, ki je bila pred hišo. Ta mi je gladko odgovarjala slovensko. Potem sem nagovoril moža, ki je delal pred neko hišo. Ta mi je odgovarjal prav naduto in zagrizeno, da ljudje tukaj niso Slovenci, marveč Nemci. Slovensko ni hotel razumeti, ali pa res ni razumel. Tik nad Otmanjami sem zopet nagovoril žensko, ki mi je odgovorila slovensko.

V cerkev na Otmanjah je vzdignjen vojaški spomenik z imeni v vojni padlih vojakov. Tu sem bral takale slovenska imena: Ahac, Habernik, Juvan, Kapajnik (trikrat), Ležanc, Ošabnik, Pavlič, Rabič (dvakrat), Ravnik, Ripič, Škrjanc, Štosir, Vakonič, Vesonič, Velbič, Zablatnik. Seveda so bila na nemški način pisana. To dela šola na Koroškem sistematično, da vsa slovenska imena piše na nemški način, neoziraje se na to, kako so imena pisana v krstni knjigi. Na pokopališču sem videl več spomenikov z imenom Hudelist.

Ko sem šel iz vasi Otmanje proti Gosposveti, sem srečal žensko, ki je šla s polja domov na Otmanje. Na slovenski odgovor mi je gladko in rada odgovarjala slovensko. Pri neki drugi priliki sem v spodnjem delu otmanjske župnije, že blizu timeniške župnije, naletel na žensko, ki se je hudovala nad tem, da je v cerkvi na Otmanjah vse nemško, češ da ne razume nemško. Dobrih deset let sem je tudi v cerkvi v Timenici vse nemško, čeprav je župnija slovenska. Timenica je sosedna župnija od Otmanj.

Približno na sredi pota med Otmanjami in Gosposveto sem nagovoril kmetico, ki mi je odgovarjala gladko slovensko. Bilo je to v vasi Posau. Vprašal sem jo po slovenskem imenu vasi, a ni vedela. Ljudje slišijo samo nemška krajevna imena in se jih navadijo. Nevarnost je, da se bodo slovenska krajevna imena sploh pozabila.

Gosposveta je zdaj trg; to je postala šele po vojni in ima na zunaj čisto nemško lice. Ker se mladina vzgaja samo nemško, je gotovo, da bo prišel dan — če ostane pri sedanjih razmerah — ko bo umrl v Gosposveti zadnji Slovenec.

Deset minut, po cesti četrte ure od Gosposvete stoji vojvodski prestol. Na ta prestol je po ustoličenju sedel novoustoličeni vojvoda. Vojvoda je bil ustoličen v Krnskem gradu, nedaleč od Gosposvete. Pri ustoličenju je knez sedel na okroglem knežjem kamnu. Ta kamen se nahaja zdaj v celovškem muzeju.

Imenitna je gosposvetska cerkev z dvema zvonikoma. V enem zvoniku se nahaja zvon vlit l. 1685 deloma iz turških topov, ugrabljenih Turkom pred Dunajem l. 1683. Zvon tehta 118 starih ali 66 novih centov. Nemci pravijo Gosposveti: Maria Saal. To ime pa ni nemško, marveč pride od: Maria in solio = Marija na prestolu. Marijina podoba v glavnem oltarju predstavlja namreč Marijo sedečo na prestolu. V cerkvi je pokopan sv. Modest, škof, ki ga je poslal na Koroško solnograški nadškof sv. Virgil. Za Modestom je rezidiralo še več škofov na Gosposveti. L. 1072 je bila ustanovljena škofija v Krki. V Krki je pokopana bl. Hema.

Do l. 1920 je bila v Gosposveti še vsako nedeljo poleg nemške redno tudi slovenska pridiga. Kajti po vaseh okrog Gosposvete se še precej slovensko govorilo. A vzgoja mladine je izključno nemška, slovensko govoreči ljudje bodo pomrli, novi rod pa ne bo več znal slovensko. In tako bo prišel tudi za ta lepi del naše zemlje — če se razmere ne spremenijo — dan, ko se bo reklo tudi o Gosposveti in o Gosposvetskem polju:

*Naš bil nekda j je ves ta raj,
očetom našim domovina;
tuj narod tod se širi zdaj,
naš raj je tujcev zdaj lastnina.*

Danes še spadata Sv. Helena in Gosposveta k integralnim sestavnim delom ozemlja našega naroda. A našemu narodu velja: Malo zemlje imaš, brani in čuvaj svojo zemljo, ne igra j se s svojo zemljo ob usodnih trenutkih, ko padejo odločitve za dolgo dobo! Sramota narodu, ki ne brani in ne čuva svoje zemlje! Proč z vso sentimentalnostjo, ob usodnih trenutkih je treba krepko zgrabiti, v takih trenutkih je, kakor je nekdo rekel, en lot poguma boljši nego cent modrosti! Naše zemlje lačni tujci so brezobzirni, trdno so odločeni, da potujčijo našo zemljo na Koroškem. L. 1918 smo se v svoji otroški naivnosti zanašali, da bomo na Koroškem vse dobili, kar bomo hoteli. A tujci, ki drže plen v roki, niso iz takega kova, da bi nam ga prostovoljno izročili. Imeli bomo samo to, kar si bomo z zavihanimi rokavi priborili. Naša zemlja sega do vrh Magdalenske gore!

Mati premišljuje

Ivan Albreht

*Molči večer. V dno duše molk boli me.
To je dih neme smrti, se mi zdi,
in vse življenje bridko moje
v procesiji se pred menoj vrsti*

*Kraj mene dete z nežnim smehom vikne
in mahoma večer je topel, živ, voljan,
bridkost kot v sanjah v srečo razgori se,
življenje se zjasni v poletni dan.*

Zatiranje rastlinskih škodljivcev

Ing. I. Zaplotnik

(Nadaljevanje.)

Biološko zatiranje, zatiranje škodljivcev s pomočjo živih bitij, t. j. rastlin in živali temelji na dejstvu, da imajo tudi škodljivci v prosti in svobodni naravi svoje naravne sovražnike in zajedavce. Če mi to smotreno izkoristimo, nam morejo ti prirodni sovražniki rastlinskih škodljivcev nuditi dragocene usluge in namesto nas opraviti delo, ki bi ga sami ne mogli ali le težko izvršili. Posamezne vrste rastlin in živali se nahajajo v prosti naravi na gotovem prostoru v določenem razmerju, si držijo nekakšno ravnotežje. Občasno pa morejo v tem ravnotežju nastati motnje, ravnotežje se podere. Vzroki za to so lahko različni: klimatični vplivi (ostre zime, suša, povodenj

itd.), priselitev tujih živali in rastlin, in končno človek s svojimi posegi v življenje prirode. Vsi ti vplivi morejo biti za eno ali drugo vrsto rastlin ali živali bolj nevarni, kakor pa za drugo. Tako je mogoče, da nastopi mesto ravnotežja prekomerna razmnožitev ene ali druge vrste živali. Kot nadloge iz živalskega sveta so znane kobilice, gosenice, hrošči, ki se znajo često pojaviti v ogromnih množinah. Sicer se te živali pojavljajo v manjšem številu vsako leto, toda v gotovih obdobjih to število prekomerno naraste; škodljivci postanejo prava kazen za predel in deželo, v kateri se pojavijo. Navadno se taka nadloga sama unese; toda to se zgodi šele potem, ko se škoda ne da več popraviti. To si razlagamo na ta način, da so se obenem s škodljivci razmnožili tudi njihovi prirodni sovražniki in povzročitelji bolezni, jih prevladali in končno uničili. S tem je naravno ravnotežje spet izravnano. V kolikor pa človek poseže v to izravnavanje s tem, da prirodne sovražnike rastlinskih škodljivcev goji, razširja, varuje in ščiti, v toliko on rastlinske škodljivce biološko zatira.

Za biološko zatiranje pridejo v poštev bakterije, gljive, žuželke, ptice, pa tudi sesalci.

Od bakterij je vsekakor najvažnejši Löfflerjev bacil mišjega tifusa. Löfflerjev bacil povzroča pri miših tifusna obolenja in v večini slučajev smrt. S kulturami tega bacila namočimo kosce kruha, krompirjevo kašo ali oves. Tako pripravljeno vado damo v mišje luknje, kosce kruha posamezno, oves po pet zrn, krompirjevo kašo pa na 15 cm dolgih kosih slame. Te kulture so najbolj učinkovite spomladi; miši so takrat obolenju najbolj podvržene, pa tudi vsled pomanjkanja hrane najraje vzamejo okuženo vado. Kulture Löfflerjevega bacila mišjega tifusa niso vedno zanesljive; v 14 dnevih izgubijo svojo učinkovitost. Dostikrat tudi niso dovolj čiste. Pri nas se dobijo pri »Jugoslovenskem serum zavodu« v Zagrebu. Proti podganam ponekod z uspehom uporabljajo takozvane ratin-kulture, ki vsebujejo posebno vrsto bacilov. Tudi za borbo proti drugim glodavcem so znane razne vrste bakterijskih preparatov. Pri uporabi raznih bakterijskih kultur pa je treba precej previdnosti, ker znajo biti tudi človeku nevarne.

Nekatere vrste plesni (*mucor*, *entomophthora*, *botrytis*, *isaria*, *ophionectria*) napadajo razne vrste listnih uši, kaparjev, gosenic in kobilic. Vendar pa to delovanje še ni dovolj proučeno, da bi se mogle te plesni v večjem obsegu in z zadostno gotovostjo uporabiti proti imenovanim škodljivcem. Podobno je z najnižjimi živalmi, takozvanimi protozoi ali praživalmi in črvi, ki se često nahajajo v gosenicah nekaterih zelo škodljivih metuljev, v lubadarjih, kobilicah, pa tudi v drugih žužkih.

Med žužkami najdemo že več zaveznikov za boj proti škodljivcem. Tako se hranijo nekatere vrste hroščev in osa z drugimi žužkami ali njihovimi ličinkami (n. pr. pikapolonica), spet pri drugih so ličinke, ki se hranijo z drugimi žužkami (ličinke muhe *chrysopa* jedo listne uši). Posebno pa so važne ose najezdnicke (*ichneumonidae*, *braconidae*, *chalcididae*), in mušice rodu *tachina*, ki se razvijajo v jajcih in ličinkah, redkeje v doraslih škodljivcih. Posebno važnost je dobil ta način zatiranja škodljivcev v onih primerih, ko se je kje pojavil nov, tuj škodljivec, ni pa bilo na mestu njegovih naravnih sovražnikov. Največ izkušenj v biološkem zatiranju škodljivcev imajo Amerikanci. V nekaterih primerih so dosegli sijajne uspehe, v drugih je biološko zatiranje spet popolnoma odreklo, v nekaterih primerih pa ni znan noben naravni sovražnik gotovega škodljivca, kakor n. pr. pri krompirjevi zlatici. Ponekod v Ameriki vzgajajo v posebnih zavodih sovražnike raznih škodljivcev in jih razširjajo po ogroženih nasadih. Najbolj znan in najboljše organiziran tak primer je v kalifornijskem oranžnem področju. Iz Avstralije so zanesli neke vrste kaparja, ki je delal ogromno škodo na oranžnih nasadih; ker

je ta kapar skoro neobčutljiv za zatiranje s kemičnimi sredstvi, so poskusili z biološkim zatiranjem. Iz Avstralije, domovine dotičnega kaparja, so prinesli posebno vrsto pikapolonice, ki je v Avstraliji znana kot naravni sovražnik tega kaparja. Uspeh je prekosil vsa pričakovanja, v poldrugem letu so hrošči uničili skoro vse kaparje, tako da niso več ogrožali nasadov. Enako so poskusili tudi z uničenjem druge vrste kaparja, ki močno napada citrone. — Včasih ima biološko zatiranje uspeh šele po daljšem času. Tako se je delovanje nekoga sovražnika švedske mušice v Ameriki opazilo šele 22 let po upeljavi. Danes v dotičnih predelih švedska mušica ne povzroča posebne škode. — Naravni sovražniki rastlinskih škodljivcev se ne morejo povsod udomačiti. Tako so dosegli dobre uspehe z osico *Aphelinus mali* proti krvavi uši v Ameriki, v Južni Afriki in Franciji, dočim te osice Nemci niso mogli udomačiti. Tudi pri nas se je nekaj poskušalo s to osico, vendar za enkrat še ne moremo z gotovostjo presoditi uspeha.

Pri pticah moremo šteti za naše pomočnike pri biološkem zatiranju škodljivcev vse one, ki se hranijo z glodalci in žuželkami. Posebna važnost gre v tem pogledu pticam pevkam; one uničijo dnevno ogromno število raznih škodljivcev, njihovih jajec, ličink, gosenic in bub. Zato je povsem v redu, da jih varujemo, jim v zimi nudimo zavetja in hrane. Zlasti v sadjarstvu so koristne ptice človekovi pomagači, ki jim ni treba šteti plačila. Tudi domača perutnina more često pri zatiranju škodljivcev prav koristno sodelovati. Ona pobira polže, kobilice, pa tudi druge žužke.

Nadalje so koristni kot biološki zatiralci škodljivcev krastače, krti, jež in netopirji. Zato je treba tudi te ščititi.

V splošnem pa biološko zatiranje nima dovolj moči, da bi moglo v celoti preprečiti škodo, ki jo povzročajo škodljivci. Le v poedinih primerih mu gre večja važnost.

(Nadaljevanje prihodnjič)

V predmestju

Ivan Albreht

*Pod mojim oknom cesta v lužah tone,
onstran vojak se s strojnico igra,
po cesti starka trudna gazi blato,
nekje je vrana zdaj zakrakala.*

*Vojak se zdrzne, strojnica obmolkne.
Komu je bil namenjen vranji krik?
Drhte se starka sključena prekriža,
za njo preklinja mrko star voznik.*

*Nekje odjekne strel. Na cesto
omahne ptič in v krvi onemi
Voznik utihne, starka gazi dalje
in strojnica strupeno se reži.*

Preveč snega in premalo

France Gerželj

Vztrajnost in nepopustljivost sta med imenitnimi čednostmi, ki dišijo odločnega in samozavestnega človeka. Preveliko vztrajnost in zagrizeno nepopustljivost pa moremo le čestokrat imenovati pravzaprav — trmo. Take zagrizene vztrajnosti je posebno mnogo v vrstah smučarjev. »Z glavo skozi zid...« je znan pregovor. Zato je človek res v zadregi — ko ob lepem sončnem dnevu, ko je sneg le še kje globoko v grapah ali visoko v gorah, sreča smučarja, oprtanega z nahrbtnikom in smučmi — kako bi ocenil to navdušenje: ali z vztrajnostjo ali s trmo. »Da se mu ljubi...«, majejo lagodneži glave, veseleč se, da doma »za pečjo« lahko lepo in mirno živijo tudi brez snega. Bodi kakorkoli že — mladina in mladost si svojih pravic ne dasta vzeti, zato jima zagrizena vztrajnost ne velja za trmo, temveč kot predpogoj uspešne borbe. In končno: nihče ne more reči, da v letošnji neugodni zimski dobi ni bila za smučanje nujno potrebna zagrizena vztrajnost, ko je bilo vendar treba naravnost čakati na sneg, ga takorekoč loviti, da ga ni pred nosom odnesel jug in dež, ali da se je njegov obilni blagoslov nekoliko polegel.

Tudi naše »zeleno« kmetско smučarstvo se je letošnjo zimo borilo s takimi smuški-mi tegobami. Skoraj da so bili zaman vsi lepi načrti te najmlajše panoge našega kmetско-

ZASNEŽENO POT V ZAPLANO ORJEJO... Z vrha zaplanske kotline, od kapelice je prelep pogled na Zaplano, kjer se k robu kotline stiskata farna cerkev s pokopališčem in nova, moderno zgrajena osnovna šola. Ob zimskih dneh se čez vso kotlino in čez zaplanske domačije razpreža blažena tišina, ki tako blagodejno ozdravlja meščansko »nervoznost«, od roba v rob kotline pa odmeva mladost kmet-skih smučarjev. Tiho je zimsko življenje v Zaplani, toda zdravo in močno, posvečeno novi kmet-ski kulturi, ki jo ustvarja mlad zaplanski kmet-ski rod.

mladinskega gibanja. Koliko napovedanih tekem in izletov je šlo po vodi — res po vodi — ali po so utošile v previsokem snegu. Koliko jih je bilo nared, toda od objave do termina so se razmere največkrat zasukale na glavo. In vprav letos, ko je bila naša kmet-ska smučarska armada nabrušena in pripravljena za velike stvari in močno udejstvovanje, je bila zima s svojim snegom tako silno hudomušna in je brezobzirno prekrizala marsikateri načrt. Nadeje od tedna na teden so se naposled le morale preložiti na prihodnjo zimo, ki bo nemara le nekaj obzirnejša in spodobnejša, da bodo mogli smučarski odseki Društev kmet-skih fantov in deklet uveljaviti svojo voljo in da bo preko belih poljan in hribov korajžno zaoril »zeleni smuk!« zdravja in mladosti naše kmet-ske smučarske armade.

Toda tudi letošnja marna prizadevanja ne smejo utoniti v pozabljenje. Zakaj, priča so zagrizene vztrajnosti in nepopustljivosti, ki jo zmore zdravje, mladost in navdušenje, ne meneč se, če bi kdorkoli v svoji lagodnosti to zagrizeno vztrajnost ocenil za trmo.

V ZAPLANO...

Za 10. februar je agilno Društvo kmetских fantov in deklet v Zaplani določilo svojo društveno tekmo, ki bi se ji priključila tudi ostala bližnja društva. Slabo je tisti teden obetal sneg; koncem tedna pa je bil njegov blagoslov tolik, da smo na dan tekme malone utonili v njem.

Na predvečer tekme je bil sklican članski sestanek s predavanjem, da tako sportni program združimo tudi s kulturnim delom, ki se mu naša društva v zimskem času še prav posebno posvečajo. Smučarski pododsek Zveze kmetских fantov in deklet me je kot edinega svojega »brezposelnega« člana poslal že v soboto v Zaplano. Močno je snežilo, toda sodil sem, da bo lahko gori v vrhniške in logaške hribe. Pa sem se uštel, da že dolgo ne tako.

»Kandidat« za Zvezinega smučarskega prvaka, Nanut Vilko iz Zaplane.

Vzorna smučarska vrsta našega zaplanskega društva.

»Cesarske« ceste z Vrhniške proti Logatcu kakor da je ni. Ko takole v zadregi premišljam, da v Zaplani vendar ne smem veljati za figarja, kljub temu, da ne vem poti v Zaplano, prihrumi mimo ogromen plug s šestimi pari konj. In potem smo furali, orali sneg, delali cesto in prav po notranjsko vpili in priganjali čez vrhniške ovinke in klance gori na vrh proti Logatcu, da se je od konj kar kadilo in je plug hrešče trl kamenje na cesti in se na ovinkih zaletaval ob kantone. Gori pod vrhom sta v snegu tičala dva avtomobila, dve novi češki »Tatri«. In dva Čeha sta se dobrodušno prismehljala nasproti: »Tako, zdaj bova mogla vsaj naprej, proti Španiji...«

Hudo žal mi je bilo po notranjskih furmanih, ko sem moral s ceste na desno. V zimsko tišino in med zasnežene smreke pa je še dolgo odmevalo krepko notranjsko furanje pluga, ki je oral doli proti Logatcu. Menil sem, da je Zaplana kmalu za smrekovim pasom, zato sem odločno oral s smučmi sneg, čeprav čez kolena. Na planem sta me burja in snežni metež kar zavrtela. Pot je šla zmiraj bolj navkreber in zameti so bili kakor hiše čez pot,

da sem jih moral na daleč obiti. Po rebri pa je evilila in divjala prava kraška burja ter nosila s sabo oblake drobnega ostrega snega. Ko mi je burja takole prereševala kosti, sem ugotovil, da sem se precej pomehkužil, odkar ne pasem več krav na Krasu. Na razpotju v Rovte in Zaplano se je že stemnilo. Za ozkim trakom električne svetlobe, v kateri

ZIMSKO VESELJE MED ŠOLSKIM ODMOROM V ZAPLANI. Naš novi kmetski rod mora biti zdrav, čvrst in mlad, da se bo mogel korajžno biti za svojo bodočnost, krepak in močan duševno in telesno. Res da je prijetna v zimskih dneh gorka peč, toda človeka uspava. Mladi rod pa mora ven, v prirodo, poleti in pozimi, v sonce in burjo, v borbo in viharje, da bo ojeklenel za boj življenja.

so kristalno bleščale snežinke, sem rinil smuči v zasneženi hrib. Na vrhu sem si ob kape-
lici oddahnil. Doli ob robu kotline so skozi snežinke toplo svetila okna zaplanskih hiš,
kamor sem se po hudem tepežu s kraško burjo spet pogumno pognal na smučeh, v tiho
zavetje zaplanske kotline.

NOVEGA BANA IMAMO IN PREVEČ SNEGA

Zaplanski fantje so s tov. šol. upraviteljem vred zgubili upanje, da bi sploh kdo prišel
iz Ljubljane. Pa smo takoj ugotovili, da je v našem gibanju in kulturnem delu treba ju-

V MRAK SE ZAGRINJA BELA ZAPLANA. Ti-
ho ždijo v mraku zaplan-
ske domačije; v mrak se
užigajo svetla okna, da
pozni popotnik ne zaide
v zasneženi pokrajini. V
»hiši« se zbira domača
družina in ob kmečki peči
je tako prijetno in ljubo
kot nikjer na svetu.

naških vojščakov — in vse je bilo v redu. Le to je bilo zame nerodno, da sem šele v hri-
bih zvedel, da imamo novega bana, kot novinar bi to lahko že prej vedel. Tako pa so me

»hribovci« presenetili. Tovariška gostoljubnost šol. upravitelja tov. V. Nanuta mi je pomagala »na noge«, da smo potem v tovariški skupnosti dolgo v noč razpravljali o kulturnem in socialno-gospodarskem poslanstvu našega mladinskega gibanja. Toda ena skrb nam je predvsem glodala v srcu — kaj bo z jutrajšnjo tekmo? Zunaj se je nenehno usipal sneg in vsi naši pogovori so se venomer zasukavali na sneg in na tekmo. V tej skrbi smo si voščili — lahko noč.

Zjutraj je bila kotlina še zmiraj pokrita s sivimi oblaki in še je snežilo; ves prejšnji dan in vso noč, tako da nam je čisto zamedlo upanje na tekmo. Prelepa zaplanska kotlina je bila čez in čez zagrnjena z belo odejo. Šele ob maši je sneg odnehal, toda za tekmo je bilo že prepozno. Žalostni so bili fantje tekmovalci, zlasti prvak tov. Karel, ker so zaman »brusili« smuči. Preveč snega, saj bi utonil v njem.

Proti poldnevu je prišla še ostala »ekspedicija« Zvezinega smučarskega pododseka iz Ljubljane. Skupno smo potem končno veljavno odločili, da tekme ne bo, dasi je sonce presekalo siv pokrov in ožarilo belo Zaplano. Kamor seže oko so se razgrnili najidealnejši smučarski tereni, da bi se človek predal smučem in brzel povprek in počez. Nič čudnega, če smo z navdušenjem sklenili, da se v enem prihodnjih let vrši smučska tekma za prvenstvo Zveze vprav v Zaplani. Agilni tovariši in marljivi tov. šol. upravitelj so pripravljene prevzeti skrb za podrobno organizacijo na svoja ramena.

V opoldanskih urah se je ob šoli zbrala cela armada kmetskih smučarjev. Po rebri pred šolo so bile potem »smučke vaje« mladih in najmlajših, ki so pokazale, da ima zaplansko društvo izborne smučarje, in da rase za njimi naraščaj, ki jih bo nemara celo prekosil. Priznati je treba, da naša »ekspedicija« še na pol ni odvagala, kar pa ni nikogar motilo, najmanj pa šol. upravitelja, tov. Nanuta, ki se je tozadevno ž njo popolnoma solidariziral. Z lepim smukom in s številnimi »pikami« smo reber pred šolo kar grdo zorali. In zadovoljni in navdušeni nad prelepo belo Zaplano smo se v »divjem in drznem« smuku spustili proti Vrhniki.

V ZAPOTOK IN NA KUREŠČEK

Letošnja zimska sezona našega smučarstva je bila osredotočena na Kurešček, kjer bi morala biti velika tekma za prvenstvo Zveze in za prehodni pokal ministra dr. Draga Marušiča, in kjer nameravamo zgraditi Janžetov dom kot tujskoprometno oporišče izanskega okrožja.

ZAPOTOK. Na robu med Visokim in Velikim Osolnikom so stisnjene zapotoške domačije. Kmet-ska samozavest je v njih doma, in zmiraj bližje so svetu; marljive kmet-ske roke gradijo ceste in poti v jasnejšo bodočnost.

Na splošni sestanek kmetskih smučarjev vseh Društev kmetskih fantov in deklet izanskega okrožja 17. februarja v Zapotoku smo šli malone vsi člani Zvezinega smučarskega

pododseka. Kakor za stavo, kateri konji bodo počasnejši, smo se vozili proti Zelimljam in na račun te nezaželjene stave zabavljali. Morda je bil tega nerazpoloženja kriv tudi jug, ki je gladno lizal sneg in izpodkopaval naše upanje za tekmo. Za korajžo smo si ob obojni strani ceste natrgali zvončkov in teloha — morda bi bila za korajžo boljša kepa snega za srajco, da bi človek tako bridko ne slutil, kaj se utegne zgoditi z našo tekmo, če nam sv. Matija ne bo pomagal. Pri Kramarjevih v Zelimljah pa so nam to korajžo še dejansko podprli z domačimi klobasami in vročim čajem. Takole smo s korajžo goljufali sami sebe, medtem, ko je jug neusmiljeno opravljal svoje morilno delo, da so se na rebrih in pobočjih čedalje bolj večale lise kopne zemlje. Res, zagrizene vztrajnosti je bilo treba, da je človek samega sebe prepričal, da ni nič hudega in da našim načrtom spomladanski zvončki ne zvonijo k pogrebu. Toda kdo bi prepričal navdušenega smučarja, tega večnega optimista, ki mu še zadnja lisa snega daje upanje?

Mračilo se je že, ko smo jo po Rebri čez Rogatec in Visoko ubrali v Zapotok. Že pod Rogatcem smo srečali več fantov, ki so nam obzirno pripomnili, da je težko verjeti v sneg. Šment, že spet neprijetno opozorilo, toda kam bi prišli, če bi vse verjeli. Zameti na odsojnih platch so kar celi kupi upanja. In kaj pa mesec, ki se je zdajzdaj ponujal izza oblakov, da se je sneg srebrno zalesketal v hostah — mar ni to ugodno znamenje? Seveda — kar naprej! In še Kurešček se je z Visokega ves bel zasvetil v luninem svitu.

Zimska pokrajina s Kureščkom.

V Zapotoku je v temi curljalo od streh; tako neprijetna glasba za smučkega optimista. Potem pa nas je sprejela gostoljubna Kikljeva streha pod svoje domače okrilje. S funkcionarji zapotoškega društva in ostalimi tovariši smo še močneje utrdili upanje; nekaj so k temu pripomogli tudi zanesljivi svetniki-preroki, nekaj pratika, zlasti pa nas je v upanju utrdil iz zapečka stari oča s svojo napovedjo. Tako smo vsaj brez moreče skrbi legli k počitku.

V sončnem nedeljskem dopoldnevu smo nad Centi, čez Sekiršče proti Krvavi peči in pod Mokrcem izbirali teren za tekmovalno progo. Od žalosti in razočaranja nad snež-

nimi razmerami sta dva člana pododseka sredi dela omagala. Ostali smo preko vseh težav le našli še zadovoljivo progo in vroče želeli, da ostane vsaj taka do prihodnje nedelje. Izpod Mokrea nas je na nasprotni strani pozdravljal v soncu ožarjeni Kurešček in za njim bele Kamniške planine.

KO BI ŽE STAL NA KUREŠČKU JANŽETOV DOM...

Popoldne so prišli v Zapotok tudi tovariši sosednjih društev, da z združenimi močmi čim boljše organiziramo tekmo ter končnoveljavno rešimo vprašanje graditve Janžetovega doma na Kureščku. Ta splošni društveni sestanek je bil združen tudi z občnim zborom

SOLA V ZAPOTOKU.

Med mnogimi slovenskimi vasmimi se je tudi Zapotok z žrtvami, z neutrudnimi kmetскими rokami in žulji »dokopal« do šole, ki je zdaj v ponos vsej okolici. Nov hram kulture in napredka je tako postavljen mlademu rodu, ki je odločen in voljan dela in izobrazbe.

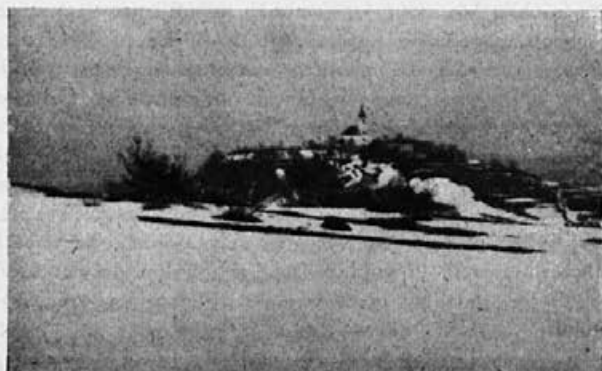
domačega društva. Številna udeležba je bila dokaz iskrenega odobravanja, ki ga uživa društvo v domači vasi. Resnična kmetška zavest, ki jo vzbuja mlada organizacija, je v obilni meri pripomogla k velikemu in splošnemu napredku Zapotoka in sosednjih vasi. Med največje uspehe je treba brez dvoma prišteti zgraditev lepe, moderne šolske stavbe, v kateri bodo našla vsa kulturna in izobraževalna prizadevanja svoje ognjišče in streho, predvsem

Udeleženci smučarskega sestanka pred šolo v Zapotoku

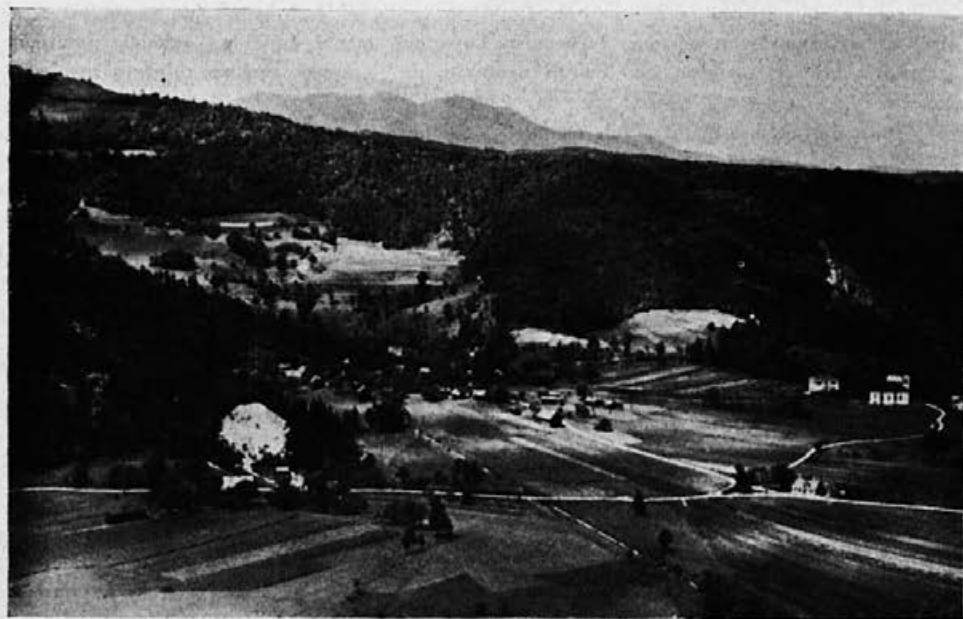
pa dekleta v gospodinjsko nadaljevalni šoli. — Na splošnem društvenem sestanku je vzbudilo največje zanimanje vprav vprašanje graditve Janžetovega doma na Kureščku. Živo potrebo te tujsko-prometne postojanke na Kureščku je spoznala predvsem kmetška mladina, organizirana v Društvih kmetских fantov in deklet v ižanskem okrožju. Postavitev doma

je pomembna gospodarska pridobitev vse ižanske pokrajine, zato je pri delu potrebna složnost in sodelovanje. Na sestanku zbrani zastopniki društev in konzorcija so v tem duhu sklenili, da je treba dom, ki bo služil skupnim koristim, čimprej zgraditi. Vsako odlašanje pomeni za vso okolico znatno tujsko-prometno in gospodarsko izgubo. Šele ko bo dom

NA GOLEM. Prelepa cerkvica na Golem, ki se v soncu tako svetlo beli v dolino, je doživela v februarju nenavaden dogodek »verski štrajk«. Čas bi že bil, da si vsi, brez izjeme zapomnijo, da je kmetska tlaka, desetina itd. že zdavnaj odpravljena, da je kmetski človek svoboden in prost.

postavljen, se moremo nadejati znatnega tujskega prometa in obiska prelepe ižanske pokrajine, tako v letnem kakor v zimskem času, zlasti v slednjem, ker je pokrajina okoli Kureškega naravnost idealna za širok razvoj smučarstva. Kmetijska mladina poziva vse k skupnemu sodelovanju za lastni dom, ter obsoja vsakršno cepitev sil, ker bi ta cepitev ne bila v korist kmetijske skupnosti in sloge. Sleherni naj prispeva po svojih močeh, da bo čim-

Želimeljka dolina s Krimom v ozadju

prej stala na Kureškem prva kmetijska tujsko-prometna postojanka, vsej okolici v ponos in gospodarsko korist!

Po uspelem društvenem sestanku smo se na smučeh vračali čez Golo, kjer smo čuli o zanimivem »verskem štrajku«, in Škrilje na Ig in odtod domov. Precej pred Ljubljano je avtobus odpovedal — morda že spet slabo znamenje za nedeljsko tekmo?

Huda borba se je obetala za prehodni pokal ministra dr. Marušiča in prehodni pokal Zveze. Za tekmo so se prijavili naši najboljši kmetski smučarji. Bloke, Zaplana in Bohinj bi se prav resno udarili. Koncem tedna pa so se tik pred tekmo razmere zasukale na glavo in še tako zagrizena vztrajnost jim ni bila kos. Sneg je jemalo in pobiralo kar izpred oči. Želimeljska dolina je bila že v soboto popolnoma kopna, proti Kureškcu in Mokrcu pa so se še tu in tam belile ozke krpice snega. Toda upanje in vztrajnost še nista ugasnila, dasi je deževalo neprestano. Dokler je še pred nami sv. Matija, ni obupati. Z Lojzetom sva jo mahala po dolini in v klanc po stari poti čez Visoko v Zapotok s smučmi na ramah in z odprto marelo. Kaj takega ni možno videti vsak dan; brezdvomno pa je to že precejšnja zagrizena vztrajnost, za katero so se nama šaljivo posmehnili izza marsikaterega okna kmetske izbe. Že na klancu proti Visokem sva ponekod odkrila za pest snega. Premalo, toda sneg je pa le bil; in Bog ve, koliko ga je še na Kureškcu in v Mokrcu. Na visoških senožetih nama je mrzla sapa obračala marele in naju z drobnim, mrzlim dežjem bičala v obraz. Imenitno znamenje; sv. Matija »delo led in sneg«, tako so naju vsa premočena »troštali« pri Kikljevih v Zapotoku.

Prerokbe res niso bile čisto napak: drugo jutro je bilo za prst snega. Razočarani smo si naposled le mogli priznati, da tekme ne bo 1. ker ni snega in 2. ker so bili vsi tovariši tekmovalci od daleč in blizu brez predhodnega obvestila toliko prevdarni, da se niso zastonj podali na pot. Za letošnjo zimo niso zalegli vremenski preroki s sv. Matijo vred, in tako je ostal Zvezin prehodni pokal v Novi vasi na Blokah.

Prav za kosilo sva v sončnem poldnevu prišla z Lojzetom v Želimlje. Na smuči sva privezala marele kot znak, zagrizene vztrajnosti. Okoli domače Kramarjeve mize se nas je zbralo znatno število iz Želimelj in Ljubljane, toda od vseh edino jaz nisem bil Kramarjev. S Kramarjevim očetom, Ivanom in Lojzetom sem si popoldne ogledal razdeljeno agrarno zemljo in soglasno smo morali ugotoviti, da borbe za agrarno reformo res še ni konec.

(Fotografije za pričujoči spis so prispevali šol. upravitelj tov. Viljem Nanut iz Zaplane, tov. Jože Kramar in pisec.)

IZ ZVEZE KMETSKIH FANTOV IN DEKLET

Dopisnikom »Grude« in »Kmetkega lista«.

Vsa naša društva prav živahno delujejo, toda — žal večina prireditev ni objavljenih niti v »Grudi«, niti v »Kmetškem listu«. Krivda? Niti uredništvu »Grude« in »Kmetkega lista«, niti Zveza ne prejmejo v mnogih slučajih poročila, v mnogih slučajih pa sprejmejo poročilo šele po preteku več mesecev. Tu tiči krivda, da marsikaj ni objavljeno. Zato pozivamo predvsem vse tajnike društev in pododborov, da takoj po vsaki prireditvi, po vsakem obnem zboru itd. poročajo Zvezi radi objave!

RAZGLEDNICE »JANZETOV DOM«

Vse one, katerim smo bili svoječasno poslali v razprodajo razglednice in ki še denarja niso nakazali, prosimo, da to store — kolikor so razglednice že prodali. Onim pa, ki jih še niso razprodali, priporočamo v posnemanje one najbolj vnete častilce Janžetovega spomina, ki so nam kot prvi, v najkrajšem času poslali izkupiček za poslane razglednice.

* * *

DELO NAŠIH DRUŠTEV

Ustanovni občni zbori in ustanovni sestanki Društev kmetijskih fantov in deklet: 24. februarja 1935: Sv. Planina (preds.: Bajde Ivan, taj.: Goljuf Zofka, blag.: Zupan Matvez); Podgrad pri Novem mestu (preds.: Lukšič France, ppreds.: Staniša Marija, taj.: Kimovec France, blag.: Ambrožič Jože); Št. Janž na Dravskem polju (preds.: Ekart Alojz); — 25. februarja: Uršna sela pri Novem mestu (preds.: Alojz Florjančič, ppreds.: Mausar Karolina, taj.: Konček Joško, blag.: Kulovec Janez); — 12. februarja: Zagorje (preds.: Gnus Jožef, ppreds.: Centrih Milka, taj.: Potočnik Olga, blag.: Centrih Miha); — 10. marca: Skoke pri Mariboru (preds.: Kac Franc, ppreds.: Pesek Micka, taj.: Ajdič Mihael, blag.: Poropat Ivan); Draža vas (o sestavi odbora še nimamo poročila). — 13. marca: Veliki Obrež pri Dobovi (preds.: Pavlič Tone, ppreds.: Gančer Vera, taj.: Ogorelec Franc, blag.: Radanovič Ivan).

Redni občni zbori Društev kmetijskih fantov in deklet: 13. januarja 1935: Veliki Osolnik. — 20. januarja 1935: Beričevo (preds.: Avsec A., ppreds.: Grad Ivan, taj.: Šimenc A., blag.: Kralj Jože). — 3. februarja 1935: Adlešiči. — 10. februarja 1935: Griblje (preds.: Pezdirc Julij, taj.: Brinc Alojzij, blag.: Šimenc Anton). — 15. februarja 1935: Leskovec (preds.: Žičkar Jože, ppreds.: Bavdek Dušan, taj.: Kata Jurkova, blag.: Kraker Mira). — 17. februarja 1935: Zapotok (preds.: Kikelj Jernej, ppreds.: Jakič Anton, taj.: Podržaj Vid, blag.: Hribar Josip); Va-

že (preds.: Grabnar Jože, ppreds.: Kimovec Franc, taj.: Brvar Evgen, blag.: Kristan Roza). — 24. februarja 1935: Studenice (preds.: Marzidovšek Joško, ppreds.: Matuš Malčič, taj.: Švagan Franc, blag.: Koban Franc); Vihre (preds.: Pirc Gregor, ppreds.: Račič Karolina, taj.: Tomše Janez, blag.: Pirc Lojze); Sv. Bolfenk (preds.: Tomažič Joško, ppreds.: Puklavec Franjo, taj.: Mlinarič Joško, blag.: Dolinšek Franc); Ponikva ob juž. žel. (preds.: Podgoršek); Slivnica. — 3. marca 1935: Bloke (preds.: Gornik France, ppreds.: Korošec Ivan, taj.: Kotnik Marica, blag.: Škrabec Ivan); Birčna vas (preds.: Golob Franc, taj.: Poljak Marija, blag.: Hrovatič Franc); Iška vas (preds.: Mazi Janez, ppreds.: Vingra Alojzija, taj.: Podržaj Franc, blag.: Župec Jakob). — 8. marca 1935: Rožni dol v Belokrajini (preds.: Ravh Lojz, ppreds.: Hutar Franc, taj.: Šobar Francka, blag.: Mavsar Janez). — 10. marca 1935: Središče ob Dravi; Št. Jernej na Dol.; Draga pri Stični. — 13. marca: Šmartno ob Savi. — 24. marca: Bloke (preds.: Gornik France, ppreds.: Korošec Ivan, taj.: Kotnik Marica, blag.: Škrabec Ivan).

SMUČARSKI TEKMI.

Naše društvo v Konjicah je dne 27. januarja organiziralo društveno smučarsko tekmo na 4 km dolgi progi. Prvi je bil tov. Brglez Franc.

Dne 17. februarja pa je priredilo smučarsko tekmo naše društvo v Zaplani pri Vrhniki. Tekmovalna proga je bila 12 km dolga. Prvi je prišel na cilj tov. Karel Troha.

POSKUSNI KROŽKI

Kokošjerejska krožka ali — pravilneje rečeno — »krožka za vzrejo piščancev« v Beričevem in Šmartnem ob Savi sta imelav četrtek, dne 14. marca dopoldne skupen tečaj v društvenem domu v Beričevem. Udeleženske so bile polnoštevno zbrane. Ker se ocenjuje v krožku 1. znanje, 2. delo in 3. uspehi, so bile udeleženske najprej izprašane o nekaterih osnovnih vprašanjih kmetijskega kokošarstva. Nato so sledila navodila za prihodnje tedne in končno razdelitev jajec. Vsaka udeleženka je prejela po 30 odbranih

jajec po znižani ceni 1 Din, ki so jo nekatere takoj plačale, medtem ko so druge podpisale zadolžnico za 30 Din.

Popoldne je sledil obhod po domovih udeleženk v Beričevem, naslednji popoldan pa v Šmartnem ob Savi. Pregledali so se zaboji za valjenje in njihova notranja ureditev, primernost prostora za valjenje in koklje. Največja težkoča je s kokljami, ki jih je še zelo malo. Vendar upamo, da jih je večina udeleženk oskrbela. Ker smo 17. marca nasadili, pričakujemo piščance 7. aprila.

Prihodnji tečaj — zopet skupno za oba krožka — bo okoli 5. maja v društveni sobi v Šmartnem. Sledil bo zopet obhod in obenem odbira najboljših petelinčkov za plemo. Ostali petelinčki se bodo opitali in prodali za cetje.

Ing. W.

Prasičjerejski krožek, odnosno krožek za vzrejo in pitanje prašičev v Dobrunjah pripravlja sedaj hlevčke. Vsaka udeleženka bo dobila — najbrže meseca aprila — po dva mlada prašička.

Ing. W.

POSTREŽBA BOLNIKOM.

Bolniku streči je zelo težaven posel. Ni vsakdo pripraven za to opravilo, zlasti ne telesno slabotne osebe in one, ki so razburjivega značaja. Za ta posel so predvsem priporočljive osebe, ki imajo usmiljenje z bolnikom in mnogo potrpljenja. Bolniku ni lahko streči, ker se mu ne sme pokazati niti najmanjše nevolje; bolnik namreč vse bolj jasno vidi in čuti kakor zdrav človek, ter se razburi za vsako malenkost. Dostikrat bi nevolja od strani strežniške osebe poslabšala bolnikovo stanje. Priporočljivo je, da bi le ženske prevzemale posel postrežbe bolnikov.

Če opazimo, da kakšna oseba oboli, se moramo zanjo takoj resno zavzeti. Po možnosti določimo za bolnika posebno sobo, kjer naj ostane za časa bolezni. To je potrebno zlasti še, če so v družini otroci. Najbolje je, da čimprej pokličemo zdravnika, da ugotovi značaj bolezni. Zdravnik je neobhodno potreben posebno tedaj, kadar obstoja sum, da ima bolnik nalezljivo bolezen, ki bi se hitro širila na osebe, živeče v skupnem gospodinjstvu z bolnikom.

Bolnikovo sobo je potrebno večkrat dnevno zračiti. Okna se mora odpreti, pa naj bo sončno ali deževno vreme. Svež zrak blažilno vpliva na vsakega bolnika. Za čas zračenja bolno osebo še malo bolj pokrijemo z odejama, da ji ni hladno.

Kurjenje v bolniški sobi je zelo važno. Temperatura naj bo vedno enaka in sicer je najprijetnejša okrog 15° C. Tudi luč je potrebna, da se jo ponoči lahko takoj prižge.

Zelo važno je za bolnika tudi telesno in posteljno perilo, katerega moramo pogosteje menjavati, kakor pri zdravem človeku. Nad vse potreben je za bolnika tudi ogrevalce (termofor).

Omenim naj še, da je bolnikova hrana zelo važna; ne smemo mu dati drugačna kakor lahko prebavljiva jedila. Ker so bolezni različne, je treba tudi različne hrane. Pri vsakem bolniku naj bo hrana taka, kakršno predpiše zdravnik.

Ako je kakšna bolezen zastarana, je to znak malomarnosti in lahkomišelnosti. Na vas, matere, žene in dekleta, je veliko ležeče, da obvarujete svoj dom pred raznimi boleznimi. To danes ni več tako težko, ko je skoraj povsod že pri roki zdravnik, bolnica ali brezplačna zdravniška posvetovalnica. Povsem napačne in dostikrat zelo usodne so misli, da bo bolezen zopet odšla, od koder je prišla. Bolniku je treba pomagati in to čimprej. Žalostni so slučajji, ki se pogosto dogajajo, da pripeljejo bolnika v bolnico komaj še živega in je seveda vsaka pomoč prepozna. Zavedati se moramo, da se čudežev ne more delati. Pravočasno zdravljena bolezen je vedno ozdravljiva, zamujena pa malokdaj.

Kakor hitro gre bolniku malo na boljše, je potrebno, da ga skušamo razvedriti na razne načine, da čimprej pozabi na svoje gorje. To lahko napravimo s kakšnimi krajšimi obiski prijateljev in znancev. Kako se moramo obnašati pri bolniku, menda ve vsak. Ne smemo ga vznemirjati ali mu še celo pripovedovati, da slabo izgleda, da je shujšal itd. Vsak bolnik to sam čuti in mu je težko, če ga tudi drugi na to opozarjajo oziroma potrjujejo njegove ugotovitve.

U. J.

* * *

ALI VEŠ?

1. Kako dajemo beljakovine kokošim?
2. Kakšen bodi umetni travnik?
3. Katere samoupravne organe poznaš?
4. Kaj se vračuna v dedni delež pri zakonitem dednem nasledstvu?
5. Kaj je kmetijska zbornica?

ODGOVORI NA VPRAŠANJA, STAVLJENA V 1. — 2. ŠTEV.

1. Beljakovine so neobhodno potrebne mladim prascem in rastočim praščem, brejim in doječim svinjam, nepotrebne pa so odraslim pitancem.

Poleti, ko krmimo mlade z nežno travo, zlasti pa z deteljco, ali pa pustimo živali na pašo, dobijo še dokaj beljakovin. Zelo slabo pa je po zimi. V običajni zimski krmi jim dajemo pomije, repo, peso, korenje, krompir, koruzo, koruzne otrobe itd. To so pa same stvari skoro brez beljakovin. Zato je dodajanje beljakovin nujno potrebno.

Zimski krmi za svinje dodajmo tole beljakovinasto krmo: posneto mleko, mladokošeno suho deteljco, posušene brošče, oljate tropine, mesne odpadke, ribjo moko, »Ovo« -krvno moko.

Ing. W.

2. Izboljšati moramo višino in kakovost pridelka. Več živine imamo, kot jo moremo dostojno prekrmiti. Leta 1932 smo pridelali na dan in glavo velike živine komaj 5 kg suhe krme, pa tudi pri najboljši letini ne pridelamo več kot 7 kg. Za dostojno prekrmljenje bi rabili najmanj 12 kg suhe krme na glavo in na dan, t. j. 40 q na leto. Na nemškem računajo na glavo in dan 17 kg, t. j. na leto 60 q. Naša živina dobiva trikrat manj mrve kot nemška živina. Izstradani živini ne pomagajo na noge niti živinorejske organizacije niti čistota pasme. Krma je živini življenjski vrelce, pridelovanje krme pa temelj živinoreji.

Dobra krma ni to, kar se prideluje pri nas pod tem imenom. $\frac{1}{4}$ plevela, $\frac{1}{4}$ slabih trav, niti polovica dobrih krmskih rastlin, takšno je naše seno.

Ing. S.

3. Samouprava obstoji v tem, da se neki krog poslov opravlja po ljudeh tiste organizacije, ki je na teh poslih neposredno

interesirana, ne pa od centralne vlade ali od le-tej podrejene uprave.

4. Vse, kar dobe nujni dediči kot volilo ali vsled drugih zapustnikovih naredb resnično iz zapuščine, se da v račun pri določevanju dolžnega deleža.

Ako je pri določanju dolžnega deleža vzeti v račun daritve, mora vsak nujni dedič dopustiti, da se mu vračunajo v njegovo, s tem zvišani dolžni delež darila, ki jih je zapuščini priračunili in ki jih je sam prejel od zapustnika.

V dolžni delež se vračuni, kar je dal zapustnik za svojega življenja svoji hčeri ali vnukinji za doto, svojemu sinu ali vnuku za opremo, ali neposredno za nastop službe ali kateregakoli obrta ali kar je potrošil za plačilo dolgov polnoletnega otroka.

5. Dr. Ivan Grafenauer je v svoji zgodovini slovenskega slovstva ocenil Ivana Cankarja tako-le: Cankar je popolnoma prenovil našo novelo, kar se tiče motivov, in je v njej ustvaril zelo mnogo novega, lepega. Ustvaril nam je vzporedno z Meškom čisto nov pripovedni slog, obogatil je naš jezik z mnogimi novimi izrazi, slikami in primerami, odkril je muzikalno lepoto slovenske govornice, ritem slovenske proze, kot nihče pred njim. Cankar je klasik slovenskega modernega romantičnega simbolizma in mu je pridobil glas in veljavo tudi pri velikih evropskih narodih.

Dr. Ivan Pregelj pa pravi o Cankarju: Povsod slika svoje življenje, tako kakor ga je sam spoznal, in ga tolmači tako, kakor ga je sam umel: Mnogo zmot je v njegovih nazorih o življenju, marsikaj ni npravno dobro v njegovih knjigah in mnogokrat je enostranska njegova sodba in njegova generalizujoča (posplošena) obsodba krivična. Pa vse je ver na slika tega, kar je mislil, in še vernejša tega, kar je čutil in pretrpel.

Listnica uredništva.

Radi pomanjkanja prostora je moralo izostati marsikaj. Upam, da se razmere zboljšajo, boljše rečeno, da se obseg zopet poveča.

Velikonočna številka izide pred prazniki. Tej številki bo priključena tudi obljubljena priloga vzorcev za naša dekleta, na kar že danes opozarjam zlasti cenjene tovarišice-naročnice.

Urednik.

MI, KOROŠKI SLOVENSKI KMETSKI FANTJE!

Vemo, da nam bo urednik »Grude« dal prostora v listu, da se predstavimo. Koroški slovenski kmetски fantje smo.

Koroška, lepa dežela dolin, jezer in gora, je zibelka slovenstva in vsakemu Slovencu vzbuja ime Gosposvetsko polje, Krnski grad penosna čustva na našo slavno preteklost. Pa tudi bridka, kajti časi davne, slavne preteklosti so minuli. Slavne, zakaj? Ker je slovenski kmet imel imenitno pravico, ustoličevati deželne kneze na Gosposvetskem polju po starodavnem, značilnem običaju. Iz kmetove roke, katere je božja zemlja, je prejel knez oblast in zakleti se je moral, da bo pravičen na vse strani. In še več. Ta starodavni obred se je vršil v slovenskem jeziku. Ali časi so minuli. Slovenski kmet je postal brezpravna raja. Na ljudstvo, ki je vek za vekom znojilo zemljo, je pritiskal močnejši sosed, Nemec. Jezikovna meja se je pomikala vedno bolj proti jugu in v krajih, kjer se je slišal naš govor in pela slovenska pesem, so danes še samo grobovi. Samo imena še pričajo o starodavni slovenski posesti.

Ali tudi ubogi, teptani in zapuščeni slovenski kmetски človek se je vzdramil in zaklical: do tu sem in ne dalje! Kakor mu je draga rodna gruda očetova, tako mu je ljuba govorica materina in vera pradedov. Ne pedi zemlje več tujcu in nobene duše! Kakor je slovenski kmetски človek pošten, tako je tudi lojalen državljani in zahteva v svojem pristnem kmetskem čutu pravičnosti, da je tudi država nasproti njemu lojalna. Ne razume, zakaj bi se mu kratile najenostavnejše pravice, zaukazane od Boga in narekovane od narave. Ne razume, da jemljejo narodu svete pravice, potujčujejo duše. O da, posrečilo se jim je. Naša bol je, da najdemo na naši vasi pokvarjence. Še govorijo slovensko, še molijo Boga slovensko ali ne čutijo se Slovence in sovražijo svoj rod. Svojo grudo, drago slovensko zemljo, prepojeno in pognojeno z znojem in krvjo slovenskih rodov, prodajajo

tujcu po narodnosti in veri. A to delajo samo oni, ki so pozabili, da so njih pradedje s svojo srčno krvjo branili to grudo in ki je sedaj tem vnukom na prodaj za srebrnike. Tako lahka jim je postala — kako težko jo bodo še pogrešali! Žalostno bi bilo to premišljevanje in črn pesimizem bi se naselil v duši.

Slovenska koroška kmetiska mladina pa se je vzdramila iz spanja in hoče živeti. Hoče živeti in delati. Organizirana je v prosvetnih društvih, ki jih po večini tudi sama vodi. Prosvetna društva so ljudske visoke šole za vsakojako izobrazbo, za vzgojo stanovske zavesti in narodnega ponosa. In, ker se je zaveda, je poudarila mladina tudi svojo kmetisko pripadnost in zavest. Ne samo, da so mnogotera predavanja v prosvetnih urah namenjena povzdigi in poglobitvi kmetiske zavesti, kmetiska mladina je nastopila tudi na zunaj. Že leta 1927 je priredila v prijazni vasi v Šmihelu pri Pliberku »Prosvetni dan slovenskega kmetiskega ljudstva«. Mnogo kmetiskega naroda se je zbralo na prireditvi, kjer se je poudarila kmetiska misel in je imel priliko slišati svoje voditelje č. g. Starca in zaslužnega moža, kmeta, g. Vošpernika. Za razvedrilo pa so igrali ljudske igre in peli domače pesmi. Izborna je uspela prireditve v isti vasi, na Šerčerjevem travniku, tekma koscev leta 1932. Take prireditve koroško slovensko ljudstvo še ni imelo! Zato je bilo tudi zanimanje za prireditve velikansko. Prireditelji, kmetiski fantje in dekleta, so se zavedali, da ne gre za tekmo v običajnem pomenu besede, ampak, da leži povdarek v našem počaščenju težkega, a lepega, pogosto omalovaževanega kmetiskega dela, poleg tega pa tudi v poglobitvi svete tradicije, ki jo je ohranil kmetiski dom. Prireditve je bila pravi ljudski tabor, kjer se je zbrala množica naroda, na katerem so se oglasili kot govorniki poleg kmetiskega fanta tudi eden inteligentov, g. Zwitter, in izkušen kmet, Pečnik Vinko, iz Bistrice. Tudi narodna pesem, pognana iz brazd slovenske zemlje, je prišla do veljave.

Naslednje leto so se vršile tekme koscev v Globasnici in Goselni vasi, povsod z velikim uspehom. Pa tudi dekleta je vzgled vzdramil; priredile so v Vogrčah tekmo žanjic, ki je privabila veliko ljudi vseh slojev in od vseh strani.

Vidite, ne spimo, nasprotno, pridno se gibljemo!

Tudi mi pripadamo slovanskim agrarcem!
Koroški fant.

NASIM PODEŽELSKIM ODROM.

O stvari, ki je potrebno potrebna, o stvari, ki igra tako veliko ulogo na prosvetnem polju, ki tako učinkovito daje smernice in razširja duševno obzorje, plemeniti narod, — o gledališču in njegovem pomenu, se je pri nas Slovencih zelo malo pisalo. Naše podeželje se je prebudilo iz sna, iz neorganiziranih individualnih poskusov v usmerjeno programsko delo. O tem pričajo uspehi »Društva kmetijskih fantov in deklet«, in pokazala bo bodočnost, kaj vse zmore smotreno delo. Slovenska znanost in umetnost, zgoščena v mestih, je dosegla svetoven sloves, a bore malo teh kulturnih dobrin je bil deležen naš kmetijski človek. Zakaj? Vzrok tiči ravno v tem, da nam je vedno manjkalo predelavcev, ki bi svoje znanje uveljavljali v svrhu narodnega prosvetljenja, ki bi predvsem učili spoznavati domače produkte. Vse to delo sta morala do nedavna opraviti slovenski učitelj in duhovnik. Vse to pa, kot sem dejal, so bili posamezni poskusi, brez širokega sodelovanja. V svojih razgovorih z diletanti sem velikokrat naletel na odgovore, da nezadostna sredstva ne dopuščajo večjih kulturnih podjetij. Prijatelji, z najmanjšimi izdatki lahko inscenirate katerokoli igro. Slovenske igre še daleč niso izčrpane. Najbolj praktično urejen oder je po praksi sodeč ta: po širini ob straneh od vrha do tal črna zastora, zadaj modri horizont. Tako ograjen oder ne potrebuje kulis n. pr. sobnih sten, če se dejanje godi v sobi, pač pa samo opremo: kaširane predmete vstavite! Sceno samo naznačite! Ker smoter gledališča in delo režiserja ni do potankosti prikazati kmetijsko izbo ali razkošen salon, to vse, kot sem dejal, lahko naznačimo. Uloga režiserja je veliko važnejša. Paziti mora na pravilno interpretacijo, na lepo izgovorjavo in na to, da igra izzveni tako, kot jo je zamišljal avtor.

Drugo, kar je zelo važno, je prirejanje recitacijskih večerov! Izberemo si po možnosti osem fantov in deklet, ki oskrbe vsak po dve pesmi. Ker nameravamo presentiti poslušalce tudi s popolnim užitkom in jih navezati na sebe, bomo recitacijski večer montirali? Kako? V zgoraj omenjeni

inscenaciji bomo napravili skupino. Seveda ne sme to izgledati kot pevski zbor. Sceno opremimo n. pr. tako: oskrbimo si dva zaboja, 30 cm visoka in 60 cm široka, katera oblečemo v platno ali klot, najprimerneje črno ali belo, in ju postavimo v sredo odra, recimo 2 metra vsak sebi. Na levo stran pritrdimo 20 cm širok in 1½ metra visok stebriček, istotako prevlečen. Ta stebriček pritrdimo, meter od levega zaboja in ga pomaknemo 20 cm naprej. Na ona dva zaboja sedeta dva recitatorja z obrazi nasproti, torej tako, da kažeta občinstvu profil. Okoli teh dveh pa se v poljudnih pozah razvrste ostali, tako da tvorijo harmonično (zaokroženo) celoto. Priporočam, da se to temeljito naštudira. Na tako montirano skupino spustimo zviška močan žarek svetlobe, osredotočimo reflektor le na skupino, pazite pri tem, da ne zajemamo stebrič pri strani. Tam namreč stoji napovedovalec. Njegova naloga ni reševati »plavajočec«; napoveduje pred vsako recitacijo ime pesnika in izčrpno pove vsebino. Izvleček naj bo jedrnat in plastičen. Dejal sem, pred vsako pesmijo, zato ni več potrebno, da bi recitator ponovil: »O. Župančič: Kovaška«, pač pa takoj pričel: »Mi, kar nas je kovačev, itd.« Izvleček vsebine je nujno potreben! Pretežna večina dotično pesem prvič sliši. Užitek bo popolen le takrat, če bodo poslušalci razumeli, kaj govorite! V tem je vendar čar in vsa lepota. Lepo ilustrirati razkošne in pester pesnikove predstave, paziti na ritmus in prednašati brez gest. Poslušalci vam bodo za to hvaležni. Izvleček pa ni samo priporočljiv, je nujen!

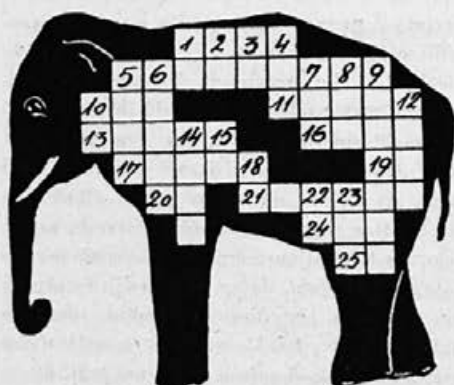
Recitacijski večer naj bo razdeljen v dve polovici. Ker smo v svojem načrtu določili 16 pesmi osmih avtorjev, pazimo, da bo vseh osem recitatorjev zaposleno v obeh polovicah. Kakor hitro nameravamo recitacijski večer montirati, je izključeno, da bi nekdo recital s tekstom v roki. Pesem se mora vsak naučiti na pamet. Le napovedovalec svoje dva do trivrstne izvlečke čita. Moramo si tudi določiti red v kakršnem bomo vrstili pesnike. Priporočam, da prirejamo samostojne večere; priredimo lahko »Večer slovenske lirike«, »slovenske epike«, »večer socialne poezije«, itd.

Da imajo taki večeri velik kulturni pomen in velik uspeh, se boste prepričali sami!

Borko Josip.

UGANKE

KRIŽANKA »SLON«.

Vodoravno: 1. orodje za košnjo, 5. slonova kost, 10. žensko ime, 11. rimsko mesto v nekdanji Panoniji, 13. zmaj, 16. leposloven članek, 17. ljudstvo, 19. egiptovsko

božanstvo, 20. kvartaški izraz, 21. francoski revolucionar (1759 — 1794), 24. veznik, 25. kratica za anno Domini.

Navpično: 1. veznik, 2. os. zaimek, 3. oblika pom. gl. biti, 4. rimski pozdrav, 5. pragozdna žival, 6. srbski knez, ki je padel v kosovski bitki, 7. ima vsaka stvar, 8. del obraza, 9. kovinski tlakomer, 10. pesnitev, 12. luka ob Ohotskem morju (v Aziji), 14. planinska ptica, 15. osebni zaimek, 18. kratica za delniško družbo, 22. predlog, 23. pod.

RESITEV KRIŽANKA »BELI MEDVED«.

Vodoravno: 1. Sava, 5. rep, 8. komar, 9. ameba (amoeba), 12. Veles, 14. urar, 15. Asir, 16. boj, 18. Ant, 19. Nizozemska, 21. kar, 22. ta, 23. Al.

4. ar, 5. Ra, 6. emu, 7. Perast, 8. kes, 10. banka, 11. Arta, 12. va, 13. voz, 16. bor, 17. je, 20. zal.

Mlad in napreden kmetovalec uporablja stalno umetna gnojila, ker ista povečajo in poboljšajo poljske pridelke. V to svrho priporočamo:

Mešano gnojilo Nitrofoskal-Ruše,

ki vsebuje 4% dušika, 8% fosforne kisline, 8% kalija in 33% apna. To gnojilo priporočamo za okopavine, posebno za krompir in travnike.

Nitrofoskal I

ki vsebuje 8% dušika, 6% fosforne kisline, 8% kalija in 35% apna priporočamo za gnojenje vinogradov, sadonosnikov in vrtov za zelenjavo.

Nitrofos

ki vsebuje 4% dušika in 12% fosforne kisline priporočamo za gnojenje žitaric in travnikov na težjih tleh.

Apneni dušik

je izvrstno dušično gnojilo in ga priporočamo za vse gospodarske rastline. Z apnenim dušikom naj se gnoji redno vedno pred setvijo in se ga naj zaorje. Travnike pa gnojiti v jeseni ali zgodaj spomladi, ko sneg skopni.

Naročajte skupno, ker v tem slučaju Vam pride gnojilo cenejše. Naročila sprejema Tvorica za dušik v Rušah.

Povečanje prihrankov

Vam omogočamo kljub težkim časom.

Ničesar drugega Vam ni treba napraviti kot, da od svoje plače oziroma dohodkov odločite, četudi najmanjši, a zato stalni znesek za svojo bodočnost. Vse drugo Vam izvedemo sami, ako se zglasite pri nas.

Samo načrtno varčevanje Vam pri sedanjih pičlih dohodkih zagotovi, da dosežete načrt, cilj, za katerega je potreben denar (za izlet, tečaj, šolanje, zidavo, gospodarsko osamosvojitev, prekrbo za starost, bolezen ter doto i. t. d.). To je novi način štednje s katerim hočemo tudi nepremožnim pomagati do blagostanja.

Ravno zato se Vam obrestuje ta denar po izredno ugodni obrestni meri ter samo ob sebi umevno tudi redno izplačuje.

Na ta način spravite svoj prihranek varno, plodonosno, vsak čas razpoložljivo. Blagovolite se le obrniti pismeno ali osebno na

Hranilnico Dravske banovine

Ljubljana — Celje — Maribor

Pripročajte
in širite
GRUDO

KLIŠEJE
*vseh vrst po
fotografijah
ali risbah
izvršuje
najsolidnejše*

KLIŠARNA ST. DEU
LJUBLJANA-DALMATINOVA 13

TISKARNA

D R U Ź B A Z O. Z.

KAMNIK

Čekovni račun štev. 10.560

*

Moderno urejeno grafično podjetje. Ustanov. l. 1900

*

Izvršuje vsa tiskarska dela hitro, lično in po konkurenčnih cenah. Specijalna dela: trobarvne razglednice in prvovrstni tisk knjig

*

Nujna naročila izvrši takoj

Proračuni poštnoobratno!

*

SLATNAR

Denar naložite najbolje in najvarneje

pri domačem zavodu

KMETSKI

HRANILNI IN POSOJILNI DOM

**registrovana zadruga z neomejeno zavezo
V LJUBLJANI, Tavčarjeva (Sodna) ulica 1**

Telefon št. 28-47. Račun poštne hranilnice št. 14.257. Brzjavi: „Kmetiskidom“
Žiro račun: Narodna banka.

Vloge na knjižice in tekoči račun sprejema proti najugodnejšemu obrestovanju — večje stalne vloge po dogovoru.

**Jamstvo za vse vloge
presega večkratno vrednost vlog**

Strankam nudi brezplačno poštne položnice za nalaganje denarja.

Posojila daje proti poroštvu, na vknjižbo in proti zastavi premičnin in vrednostnih papirjev ter kredite v tekočem računu pod najugodnejšimi pogoji.

Oskrbuje: Kavcije, inkase, srečke in vrednostne papirje

Preskrbuje: Čeke in nakaznice (nakazila) na druga mesta

Blagajniške ure:

Ob delavnikih od 8.—12.^{1/2},
in od 3.—4.^{1/2}, le ob sobotah
in dnevih pred prazniki od
8.—12.^{1/2} ure.

PODRUŽNICI:

Kamnik — Maribor

Stanje vlog: Din 35,000.000.- Rezerve: Din 1,300.000.-

